

Diagnoza potrzeb ucznia, a diagnoza pracy szkoły – dwa zadania, jeden cel

**Opr. Dr Wiesław Poleszak
Katedra Psychoprofilaktyki
i Pomocy Psychologicznej
Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji
Lublin**

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

PO CO DIAGNOZA POTRZEB SYTUACJI SZKOŁY?

- **Poznanie specyfiki funkcjonowania ucznia**
- **Dostosowanie działań do potrzeb**
- **Poznanie potrzeb środowiska szkolnego**
- **Poznanie zasobów środowiska szkolnego**
- **Integrowanie działań wychowawczych**
- **Mobilizowanie środowiska szkolnego do zaangażowanie w działania wychowawcze i profilaktyczne**

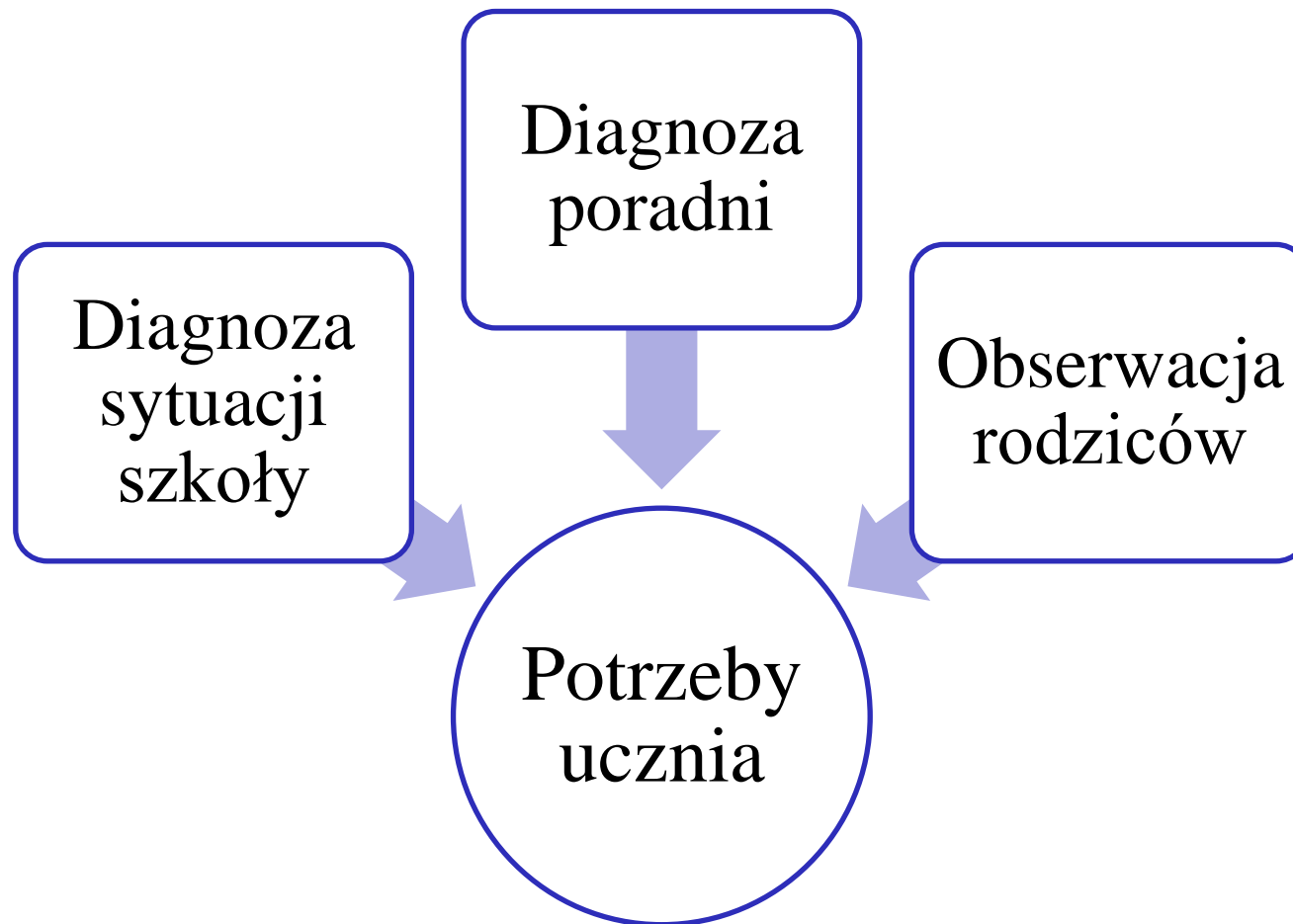

NAJCZĘSTSZE BŁĘDY

- **Brak diagnozy lub diagnoza intuicyjna**
- **Diagnoza jako przymus administracyjny**
- **Diagnoza jako indywidualne zadanie specjalisty**
- **Diagnoza wybiórcza**
- **Diagnoza do szuflady**

Diagnoza szkoły i poradni w kontekście potrzeb ucznia

Zadania poradni w świetle prawa

1. Diagnozowanie dzieci i młodzieży;
2. udzielanie dzieciom i młodzieży oraz rodzicom bezpośredniej pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
3. Realizowanie zadań profilaktycznych oraz wspierających wychowawczą i edukacyjną funkcję przedszkola, szkoły i placówki, w tym wspieranie nauczycieli w rozwiązywaniu problemów dydaktycznych i wychowawczych;
4. Organizowanie i prowadzenie wspomagania przedszkoli, szkół i placówek w zakresie wychowawczych i opiekuńczych.

Zadania szkoły

- wspieranie wszechstronnego rozwoju ucznia
- integracja wychowania z kształceniem
- zachowanie proporcji między wiedzą a umiejętnościami i wychowaniem
- uszanowanie podmiotowości ucznia, czyli prymat potrzeb rozwojowych ucznia nad wymogami przedmiotów
- oparcie na funkcjach nauczyciela: modelowej, dydaktycznej, instruktażowej oraz wychowawczej

Przenikanie się diagnoz – wiele diagnoz, ten sam podmiot

Programy szkolne jako narzędzia realizacji zadań szkoły

- **Szkolny program wychowania**: cele i strategie wychowawcze
- **Szkolny program nauczania**: treści nauczania w kontekście przyjętych celów wychowawczych
- **Szkolny system oceniania**: umożliwiający uczniowi branie odpowiedzialności za własny rozwój
- **Szkolny program profilaktyki**: wspomagający wychowanie i nauczanie w kontekście przyjętych celów wychowania i nauczania

ISTOTA ANALIZY ZACHOWANIA UCZNI

STRUKTURA PROCESU DIAGNOSTYCZNEGO

(Model KPP wg Z. B. Gasia)

- **FAZA IDENTYFIKACJI PROBLEMÓW SZKOLNYCH**
- **FAZA DIAGNOZY SYTUACJI SZKOLNEJ**

FAZA WSTĘPNEJ IDENTYFIKACJI PROBLEMÓW SZKOLNYCH

- ***KROK 1*** – identyfikacja objawów
- ***KROK 2*** - werbalizacja problemu
- ***KROK 3*** – określenie kontekstu teoretycznego

FAZA WSTĘPNEJ IDENTYFIKACJI PROBLEMÓW SZKOLNYCH

KROK 1: IDENTYFIKACJA OBJAWU

Warunkiem identyfikacji objawów jest posiadanie punktu odniesienia, jakim jest wizja prawidłowego rozwoju i zdrowego funkcjonowania ucznia w określonym wieku (zapisane w *profilu absolwenta i celach wychowawczych* na poszczególnych poziomach wiekowych uczniów)

FAZA WSTĘPNEJ IDENTYFIKACJI PROBLEMÓW SZKOLNYCH

KROK 2 : WERBALIZACJA PROBLEMU

Jego istotą jest potraktowanie objawów jako obserwowalnej manifestacji przeżywanych przez uczniów trudności, co oznacza odejście od etykietowania ucznia do nazwania mechanizmu dysfunkcji (np. wagarowicz -> uczeń podejmujący zachowanie ucieczkowe w sytuacji zagrożenia)

FAZA WSTĘPNEJ IDENTYFIKACJI PROBLEMÓW SZKOLNYCH

KROK 3:

TEORETYCZNA PERSPEKTYWA

**Określenie teorii
wyjaśniającej:**

- **istotę dysfunkcji,**
- **jej etiologię**
- **oraz możliwości
przeciwdziałania**

**(np. teoria zachowania
dysfunkcjonalnego wg
Jessorów)**

FAZA DIAGNOZY SYTUACJI SZKOLNEJ

- ***KROK 4*** - identyfikacja populacji badawczej
- ***KROK 5*** - dobór narzędzi badawczych
- ***KROK 6*** - realizacja procedury badawczej
- ***KROK 7*** - analiza wyników badań
- ***KROK 8*** - werbalizacja zaleceń dla szkolnego programu profilaktyki

DIAGNOZY SYTUACJI SZKOLNEJ

KROK 1: IDENTYFIKACJA POPULACJI BADAWCZEJ

Kluczowe znaczenie mają tutaj dwa elementy:

- **trafność doboru grupy objętej badaniami (dysfunkcyjna, zaetykietowana, oddelegowana),**
- **wielkość badanej grupy (oraz sposób doboru badanych)**

DIAGNOZY SYTUACJI SZKOLNEJ

KROK 2:

DOBÓR NARZĘDZI BADAWCZYCH

Wiodące znaczenie mają trzy zagadnienia:

- rodzaj stosowanych metod (technik, narzędzi)
- zgodność metod z przyjętą teorią wyjaśniającą mechanizm dysfunkcji
- wykorzystanie narzędzi wystandaryzowanych lub samodzielnie skonstruowanych

METODY DIAGNOSTYCZNE

**Diagnosta
ma do
wyboru
między
innymi:**

obserwację

wywiad

**metody
papier-
ołówek**

**grupy
fokusowe**

**analizę
przypadku**

**analizę
doku-
mentacji**

OBSERWACJA :

jest szczególnie przydatna w gromadzeniu informacji na temat specyfiki działania jednostki, grupy czy instytucji

dostarcza wiarygodnych informacji na temat aktualnego działania jednostki i grupy

umożliwia pełną rejestrację pojawiających się zdarzeń i zachowań

- obserwowane zachowania mogą być trudne do interpretacji*
- mogą być trudności w kategoryzowaniu zgromadzonych informacji*
- prowadzenie obserwacji może skutkować zmianami zachowania obserwowanych osób*
- może być kosztowna, albowiem wymaga kompetentnych obserwatorów*

WYWIAD:

szczególnie przydatny w sytuacji, gdy potrzebne jest pełne zrozumienie indywidualnych odczuć i doświadczeń osób badanych, a także gdy uzupełnienia wymagają dane zgromadzone w ankiecie czy kwestionariuszu

- daje obszerne i pogłębione informacje o badanym zjawisku*
- sprzyja dodatkowemu rozwijaniu relacji z osobą badaną*
- jest plastyczny, albowiem stwarza możliwości dostosowywania się do możliwości osoby badanej*

- może być czasochłonny*
- zgromadzone w nim informacje mogą być trudne do analiz i porównań*
- może pociągać za sobą znaczące koszty finansowe*
- niskie kompetencje osoby prowadzącej wywiad mogą prowokować określone odpowiedzi osoby badanej*

METODY PAPIER/OŁÓWEK:

są szczególnie przydatne w sytuacji, gdy trzeba szybko zgromadzić wiele informacji od dużej grupy osób, w sposób dla nich maksymalnie bezpieczny

- mogą być wypełniane anonimowo*
- są stosunkowo mało kosztowne*
- są łatwe w stosowaniu i stosunkowo proste w analizowaniu wyników*
- mogą być stosowane w dużych grupach osób*
- obejmują szereg wystandaryzowanych narzędzi o dużej wartości diagnostycznej*

- mogą dostarczać zafałszowanych informacji zwrotnych (gdy zawierają pytania zagrażające osobom badanym)*
- sformułowania zastosowane w pytaniach mogą prowokować określone odpowiedzi osób badanych*
- nie dają pełnego opisu zjawiska*
- informacje zgromadzone za pomocą ankiet wymagają dużej kompetencji w ich opracowywaniu*

GRUPY FOKUSOWE:

polegają na wykorzystaniu dyskusji grupowej do głębokiej eksploracji określonego zagadnienia. Są one szczególnie przydatne w sytuacji, gdy chcemy pełniej zrozumieć osobiste doświadczenia osób badanych

- szybkie i rzetelne poznanie powszechnych odczuć*
- skuteczny sposób gromadzenia pogłębionych informacji o osobistych doświadczeniach osób badanych*
- wiarygodne źródło kluczowych informacji o środowisku lokalnym*

- zgromadzone swobodne wypowiedzi mogą być trudne w kategoryzowaniu i analizie*
- wymaga kompetentnego facylitatora, zapewniającego bezpieczeństwo uczestnikom dyskusji*
- stwarza dużo trudności w kierowaniu dyskusją 6-8 osób*

ANALIZA PRZYPADKU:

jest szczególnie przydatna w przypadku, gdy potrzebne jest pełne zrozumienie odczuć, doświadczeń i zachowań, jakie posiadają konkretne osoby

- umożliwia pełny opis stanu i doświadczeń indywidualnej osoby*
- dostarcza analiz ilustrujących prawidłowości występujące w danym środowisku*

- wymaga dużych nakładów czasowych*
- dostarcza głównie pogłębionych informacji jednostkowych, zamiast szerokich informacji o populacji*

ANALIZA DOKUMENTACJI:

jest szczególnie przydatna w sytuacji, gdy są potrzebne wielorakie informacje o środowisku, bez ingerowania w życie poszczególnych jednostek i bez niepokojenia

konkretnych osób. Wykorzystywane są tutaj wszelkie gromadzone dokumenty

- dostarcza szerokich i wszechstronnych informacji o danym środowisku*
- nie ingeruje w życie środowiska*
- nie zakłóca funkcjonowania poszczególnych członków danego środowiska*
- wykorzystuje istniejące informacje*
- nie wywiera wpływu na jakość informacji*

- z reguły zajmuje dużo czasu*
- dokumentacja może być niekompletna*
- jest mało plastyczna, albowiem diagnosta skazany jest na istniejące informacje*
- wymaga wcześniejszego precyzyjnego określenia, jakie informacje będą potrzebne*

DIAGNOZY SYTUACJI SZKOLNEJ

KROK 3: REALIZACJA PROCEDURY BADAWCZEJ

Decydującą rolę odgrywają:

- **osoba diagnosty** (autorytet, wiarygodność, kompetencja)
- **sposób** prowadzenia badań (indywidualnie, grupowo)
- **czas trwania** (upływ czasu modyfikuje charakterystykę zjawiska)

DIAGNOZY SYTUACJI SZKOLNEJ

KROK 4: ANALIZA WYNIKÓW BADAŃ

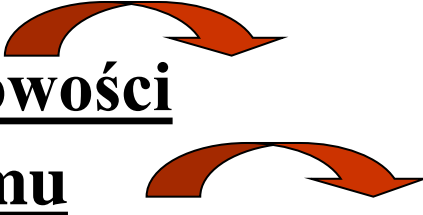
- analizy opisowe (liczebność, procenty, proporcje)
- miary tendencji centralnej (mediana, średnia arytmetyczna, modalna)
- miary rozproszenia (rozpiętość rozkładu, wariancja, odchylenie przeciętne i standardowe)
- miary współzależności (korelacje)
- istotność różnic i podobieństw międzygrupowych (ANOVA, testy)
- zaawansowane analizy danych (analiza skupień, czynnikowa)

DIAGNOZY SYTUACJI SZKOLNEJ

KROK 5: WERBALIZACJA ZALECEŃ DLA PROGRAMU

Polega na przełożeniu zidentyfikowanych prawidłowości na postulaty, jakie winny być uwzględnione przy konstruowaniu szkolnego programu wychowania

- uzyskane wyniki
 - stwierdzone prawidłowości
 - zalecenia dla programu
-

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

